

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Linn Widell

Laglottens aktualitet
- Från blodsband till sociala familjekonstellationer

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Elsa Trolle Önnersfors

Termin: VT 2014

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Metod och teori	7
1.5 Material	8
1.6 Forskningsläge	9
1.7 Uppsatsens disposition	10
2 DEN HISTORISKA ARVSRÄTTEN	11
2.1 Tidig historia: blodsband	11
2.2 Testamentet tilltar i användning	14
2.3 Efterlevande make sätts i fokus	15
3 LAGLOTTEN I GÄLLANDE RÄTT	17
3.1 Legala arvsordningen, med testamente som undantag	17
3.2 Efterlevande makes rätt vid gemensamma barn	19
4 MOT ETT AVSKAFFANDE ELLER BIBEHÅLLANDE	21
4.1 För ett avskaffande	21
4.2 Mot ett avskaffande	24
5 ANALYS	26
6 SLUTSATS	29
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30

Summary

The Swedish law of succession includes a right for the direct heir to retain a part of the heritage if the deceased have drawn a will. This phenomenon is called statutory share of inheritance (in Swedish: laglott). The regulations have been accused of being out-of-date and have been up for debate in both media as well as in the parliament. Following essay will examine if the statutory share is out-of-date and make out what existing argument is in favour for maintaining of the regulation. The purpose is to examine how the existing law converge with the society and its development. The essay follows a legal dogmatic method with a legislative development-perspective, with a general principle of law as a tool.

The statutory share has, as well as the entire law of succession, had a slow historical development. Statutory share developed at the same time as the will emerged in Sweden. The will came into being during a time when the bloodline was of the highest priority and the family was depending on the soil for their survival. The church brought forth the will in an attempt to legally obtain domain from the believers, who sought salvation. In an attempt to prevent the deceased from giving away all of his or her property, the statutory share was imposed as a limitation of how large amount that was allowed to put in a will. Statutory share was practised through custom and did not receive its place in the Statute until the year of 1857. Even though it emerged slowly into the Statute, the statutory share counts as one of the fundamentals in Swedish law of succession.

In the existing law of inheritance in Sweden, the statutory share regulation is similar to how the statutory share was practised during the middle age. According to applicable law, the direct heir has a right to gain half of the property in heritage, if the deceased have drawn a will that trespasses the disposable quota, which is the part of the heritage that the deceased are allowed to dispose of through a will. The law of statutory share is to be

found in the seventh chapter in the Inheritance Code (in Swedish: Ärvdabalken).

Statutory share have been discussed in multiple motions, which all have been dismissed, and it have also been debated in media with lawyers as the writers. There are two opposing sides of the debate, where on one side they believe that the direct heir should keep their right to the statutory share and the other side believes that we ought to change the law to protect the remaining spouse.

It does exist a difficulty if we were to abolish the law, since it might occur a situation where a child from a previous marriage might be discriminated. For that reason it might be more motivated to revise the law. However, a change must take place, since the statutory share is out-of-date and the society's family-constellation differs from the time when the law was imposed. In the society of today, we have all kinds of different sorts of social ties. Genes do not matter as much as it used to do. We are no longer dependent on our heritage for our existence and to be able to follow the society's development we ought to focus on the free disposal instead. Instead of trying to protect the few situations where the child from a previous marriage puts in a peculiar position, we ought to make the humans free will a priority.

Sammanfattning

Den svenska successionsrätten innefattar en rätt för bröstarvingar att erhålla en laglott. Bestämmelserna har blivit anklagade för att vara föråldrade och har varit omdebatterad såväl i media som i riksdagen. Följande uppsats kommer att undersöka om laglotten har blivit föråldrad och utröna vilka argument som kan tänkas motivera ett bibehållande av lagstiftningen. Syftet är att se hur gällande rätt konvergerar med samhället och dess utveckling. Uppsatsen följer en rättsdogmatisk metod med inslag av ett rättsutvecklande perspektiv, med rättskällevärdet som hjälpmedel.

Laglotten har, liksom arvsrätten i stort, haft en långsam historisk utveckling. Laglotten uppkom i samma skeende som användandet av testamentet fördes till Sverige. Testamentet tillkom under en tid då blodsband prioriterades och familjen var beroende av jorden för sin överlevnad. Kyrkan förde fram testamentet i en strävan att lagligen erhålla jordegendomar från de troende som sökte frälsning. I ett försök att hindra arvlåtaren från att testamentera bort all sin egendom, infördes laglotten som en begränsning av hur stor andel som fick testamenteras bort. Laglotten tillämpades i praktiken genom praxis och fick inte sin författning förrän år 1857. Trots sin fördröjda placering in i lagtexten, räknas laglotten som ett av fundamenten i svensk successionsrätt.

I dagens arvsrätt är laglotsbestämmelserna i grunden nästintill samstämmiga med hur laglotten tillämpades under medeltiden. Laglotten i gällande rätt innebär att bröstarvingar till arvlåtaren har rätt till hälften av kvarlåtenskapen, utifall att arvlåtaren har upprättat ett testamente som går utöver den så kallade disponibla kvoten och därmed gör intrång på bröstarvingens laglott. Reglerna om laglotten finns idag i det sjunde kapitlet i Ärvdabalken.

Laglotten har omdiskuterats i ett flertal motioner, som alla har blivit avslagna. Det existerar dessutom en debatt i media med advokater som skribenter som debatterar ämnet. Det finns två motstående sidor av debatten, varav den ena anser att bröstarvingarna borde få bibehålla sin rätt till laglott och den andra anser att vi bör ändra lagstiftningen till att istället skydda den efterlevande maken.

Det finns en svårighet i att avskaffa lagstiftningen eftersom det kan uppstå en situation när särkullbarn kan komma att särbehandlas. Därför kan en revidering vara mer motiverat. En förändring bör i varje fall ske, eftersom laglotten är en rättsföreteelse som är föråldrad och samhällets familjekonstellationer skiljer sig från när lagbestämmelserna infördes. Idag har vi flera olika sociala band och gener har inte samma betydelse längre. Vi är inte beroende av arvet för vår försörjning. För att följa samhällets utveckling bör man fokusera på den fria förfoganderätten istället. Istället för att försöka skydda de få fall där ett särkullbarn kan hamna i en säregen position, bör vi ha människans egen vilja som ett prioriterat skyddsvärde.

Förkortningar

C	Centerpartiet
DN	Dagens Nyheter
M	Nya Moderaterna
MELL	Magnus Erikssons Landslag
MESl	Magnus Erikssons Stadslag
Prop.	Proposition
RF	Regeringsform (1974:152)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
ÄB	Ärvdabalken (1958:637)
ÄktB	Äktenskapsbalken (1987:230)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Arvsrätten har bröstarvingen som sitt primära skyddsintresse. Inte nog med att den legala arvsordningen har bröstarvingen i sin första sfär, utan det finns ytterligare ett skydd för bröstarvingarna. Skyddet ska aktualiseras i det fall då den avlidne har valt att testamentera bort kvarlåtenskap. Detta skydd utgörs av den så kallade laglotten. Bröstarvingar har rätt till hälften av all kvarlåtenskap, ifall ett testamente skulle vara upprättat. Detta skydd härrör från tidig svensk medeltid och utgör en av grundpelarna i dagens arvsrätt. Laglottens aktualitet har förts upp till debatt ett flertal gånger. Lagstiftningen har kallats förlegad och att den inte är i fas med samhällets konstruktion. Främst ur det hänseendet att dagens familjekonstruktion starkt varierar från den tid då lagen uppkom. Det är därav av största intresse att se hur bevarandet av laglotten motiveras och om den möjligtvis kan vara utspelad i dagens samhälle.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att redogöra för det aktuella rättsläget kring laglottens reglering, de bakomliggande motiven med lagstiftningen och rättsutvecklingen som har skett för att nå fram till det rättsläge vi har idag. Genom denna undersökning eftersträvas därtill att se om laglotten är i konvergens med samhället. Utredningen inkluderar att se om laglottens egentliga syfte stämmer med de motiv som motiverar ett bibehållande av en laglott, som bland annat framträder i den aktuella debatten idag.

Följande frågeställningar berörs i uppsatsen:

- Hur har laglottens rättsutveckling sett ut?
- Vad finns det för argument för och emot en laglottslagstiftning?
- Borde laglotten avskaffas?

1.3 Avgränsningar

Eftersom uppsatsen fokus ligger på laglotten innefattar undersökningen en kortare redogörelse av testaments- och successionsrätten. Däremot kommer följande uppsats inte gå in på djupet om hur testamentet i stort fungerar eller hur ett upprättande eller tolkning av testamente genomförs. Det kommer inte heller förekomma en större redogörelse av successionsrätten i sin helhet, då det är för omfattande. Fokus kommer ligga på den rätt som rör laglotten.

Uppsatsen har begränsat omfång, vilket har lett till beslutet att avgränsa uppsatsen till att enbart omfatta svensk lag och rätt. Någon komparativ undersökning kommer inte att ske. Likaså kommer beskrivningen av rättsutvecklingen att vara begränsad till tidsepoker som enbart är relevant för laglottens utveckling.

Det vore intressant att se hur laglottens utveckling berörs ur ett genusperspektiv, men eftersom den frågan inte sammanfaller med syftet eller frågeställningen i uppsatsen har det uteslutits. Successionsrätten och laglotten har dessutom genomgått en förändring när det gäller vilka som fått arva grundat på blodsband, exempelvis barn utanför äktenskapet och adoptivbarn. Detta kommer att exkluderas ur undersökningen på grund av att dess relevans inte är uppenbar och sidomfånget är för begränsad.

Det finns en diskussion om att det går att kringgå laglottssystemet genom användandet av livsförsäkringar, och därigenom dementera laglottens användningsområde och syfte. Det är en otroligt spännande vinkling, men den har dessvärre fått stå åt sidan på grund av det kräver en utredning som inte kunde omfattas av uppsatsens storlek.

1.4 Metod och teori

Uppsatsens metod kommer att följa den traditionella rättsdogmatiska metoden, med inslag av ett rättsutvecklande och rättshistoriskt perspektiv.

Den rättsdogmatiska metoden går ut på att systematisera och tolka gällande rätt, vilket kan innefatta rättshistoriska delar som en del av metoden.¹

Anledningen till att uppsatsen redogör för rättsutvecklingen är för att kunna visa varför laglotten är som den är idag och vilka syften som har motiverat dess uppkomst. Som Aleksander Peczenik framför i sin artikel i SvJT är den rättsdogmatiska metoden både deskriptiv och normativ.² Med andra ord kommer uppsatsen att inte bara redogöra för vad gällande rätt är, utan även hur den möjligtvis bör se ut. Därav kommer uppsatsen att följa ett de lege ferenda-perspektiv (rätten som den borde vara), men dessutom ha inslag av de lege lata (rätten som den är) för att hjälpa läsaren förstå hur den gällande rätten är idag.³

Undersökningen kommer därutöver att kritiskt analysera gällande rätt. Det kommer fungera som ett verktyg för att undersöka om laglotten har spelat ut sin roll, eftersom det kontinuerligt sker en samhällsutveckling som lagen ska anpassa sig efter.

1.5 Material

Materialet som används grundas i den traditionella rättskälleläran, som omfattas av den rättsdogmatiska metoden.⁴ Främst användandet av författningar, förarbeten och doktrin utgör kärnan i arbetet, på grund av dess auktoritära ställning i rättsvetenskapen.⁵ Eftersom undersökningen inte är en komparativ studie, kommer källorna att enbart bestå av svenskt material. Doktrinen kommer utgöra en grundpelare i den rättshistoriska delen, eftersom primärkällorna är svåra att få tag på och doktrinen anses utgöra en värdig representation av hur historien de facto såg ut.

Utöver ovannämnda källor kommer motioner, betänkanden och debattartiklar att användas till hjälp för att utröna den aktuella debatten och

¹ Peczenik, Aleksander 1995, s. 33.

² Peczenik, Aleksander 2005, s. 250.

³ Kulin-Olssin, Karin 2011, s. 160.

⁴ Peczenik, Aleksander 2005, s. 251.

⁵ Peczenik, Aleksander 1995, s. 35.

de ståndpunkter som kan vara av relevans för ett eventuellt avskaffande eller bibehållande av laglotten

Praxis på området har exkluderats ur uppsatsen. Detta beror på att problematiken med laglotten inte ligger i hur bestämmelserna tillämpas utan mer på syftet bakom lagstiftningen, vilket i regel inte kan utrönas ur rättsfall. Det finns intressant praxis som berör områden runt laglotten, men eftersom det går utanför undersökningens syfte finns det inte tid eller omfång som kan ge praxis den representation den kräver.

I en undersökning som denna, som innehåller stora delar av historisk fakta uppstår det svårigheter med att finna primärkällor. Materialet är begränsat, och det blir desto svårare när undersökningen rör en liten bråkdel av successionsrätten. Därför är materialet inte omvälvande, delvis på grund av att materialet i de olika källorna inte varierar särskilt. Vid motsägelser mellan olika källor har valt att använda mig av den senaste källan, vilket i många fall har blivit Elsa Trolle Önnerfors doktrin från år 2010 eftersom den utgör en relativt ny och aktuell källa.

1.6 Forskningsläge

Det aktuella forskningsläget är relativt passivt. Det framgår inte att det föreligger någon egentlig utredning hos riksdagen om en revidering eller avskaffning, eftersom motionerna har avslagits. Motionerna inkommer kontinuerligt, vilket tyder på att det trots allt finns några individer som har uppmärksammat problematiken och kämpar för den.

I doktrin har frågan uppmärksamats i ett antal böcker, bland annat Margareta Brattström och Anna Singer i sitt verk ”Rätt arv”. Likaså finns det examensarbeten och kandidatuppsatser på området, vilket tyder på att de som är insatta och har engagerat sig i arvsrätt har sett problemet som ett fascinerande område.

1.7 Uppsatsens disposition

Följande undersökning kommer att utgöras av tre kapitel som redogör för sakfakta och kommer att avslutas med en analys och en slutsats, där ståndpunkter och resultat kommer att presenteras.

Första kapitlet kommer att redogöra för den historiska utvecklingen av laglotten, med en början på 1100-talet och ett avslut in på 1900-talet.

Följaktligen kommer andra kapitlet skildra hur gällande rätt ser ut på laglottens område, med en förklaring av lagbestämmelserna i sjunde kapitlet i ÄB.

Det tredje kapitlet kommer presentera för- och motargument för ett avskaffande av laglotten. Kapitlet kommer att innehålla argument och ståndpunkter från motioner, artiklar och förarbeten.

2 Den historiska arvsrätten

För att förstå laglottens syfte bör man ha en uppfattning om vilka faktorer som har påverkat uppkomsten av laglotten och hur den kom att utvecklas till det den är idag. Trots arvets konstanta relevans och påverkan på det mänskliga vardagslivet, så har arvsrätten haft en långsam utveckling rent historiskt.⁶ Följande kapitel kommer redogöra för laglottens upprinnelse.

2.1 Tidig historia: blodsband

Arvsrätten har, likt stora delar av all lagstiftning, tillkommit under påverkan av det dåvarande seklets sociala och ekonomiska förutsättningar. Familjen och släkten har varit den konstanta kärnan i arvsrätten. Detta har sin grund i att det medeltida Sverige i stort sett var ett bondesamhälle, med en stark beroendeställning till jorden familjen brukade. Det ursprungliga syftet med arvet var att behålla jorden inom familjen. Familjen och lagstiftaren ämnade undvika splittringar av jorden, som i ett senare skede skulle kunna komma att påverka familjens sociala ställning och makt.⁷ Familjen var viktig eftersom familjen och släkten fungerade som ett skydds nät och det resulterade i att blodsbandet var av högsta prioritet. Därav kom lagstiftningen att spegla denna inställning genom att lägga större vikt på att arvet skulle gynna familjen istället för att anpassa lagen baserat på ett individperspektiv.⁸ På grund av detta kan vi idag se att arvet i princip kontinuerligt har stannat inom familjen och främst i nedkommande led.

Som sagt, så var familjen och arvet två förenade komponenter. Den germanska rätten, som den svenska rätten kan sägas följa, la sin tyngdpunkt på släktskap och familjen.⁹ Däremot kom kyrkans plats i samhället att bidra

⁶ Trolle Önnerfors, Elsa 2013, s. 170.

⁷ Trolle Önnerfors, Elsa 2013, s. 169f.

⁸ Inger, Göran 1997, s. 21.

⁹ SOU 1925:43, s. 290.

med något nytt under 1100-talet som kom att förändra arvsrätten. Den kanoniska rätten hade starka influenser av den romerska rätten och förde vidare de romerska tankarna om användandet av testamentet. För kyrkans del så möjliggjorde testamentet att de troende kunde avlåta egendom till kyrkan vid deras död. Detta skulle de göra som botemedel för sina synder i en strävan att undgå skärselden.¹⁰ Den romerska rättens tankar om testamentet har sitt ursprung i att lagstiftarna såg familjeöverhuvudet som prioritet och ansåg att han skulle ha en absolut makt. Detta i sig innebar en makt att fritt kunna disponera över sin egendom, även efter ens död. Den romerska rätten propagerade för att testamentsfriheten skulle vara primär i förhållande till arvsordningen.¹¹ Genom införandet av användandet av testamentet krävdes det inte längre att rätten tog lika stor hänsyn till arvtagarnas ursprungliga rätt.¹² För att detta skulle anses rättsenligt, så utarbetades ett skydd för arvtagarna. Genom sedvana kom begränsningar att införas i testationsfriheten.

Begränsningarna kom att skilja sig åt mellan den svenska landsbygden och städerna. I städerna användes det så kallade laglottssystemet. Det kom att utgöra ett hinder för den fria dispositionsrätten och var en slags reaktion mot användandet av testamentet.¹³ Laglottssystemet gick att urskilja även inom den kanoniska rätten. Där fanns ett undantag i form av att den så kallade portio legitima, som kan översättas till laglott, skulle iaktas. En bröstarvinge kunde inte göras helt arvslös. Principen uttrycktes: ”Den, som har en son, må göra Kristus till sin andre. Den, som har två söner, må göra Kristus till sin tredje” och så vidare.¹⁴ Med detta åsyftas att kyrkan ska räknas in som en utav bröstarvingarna, och ta lika del.

I och med införandet av MELL och MEst under 1350-talet, kom MELL att sakna en kyrkobalk på grund av konflikter som uppstod mellan kyrkan och

¹⁰ Trolle Önnerfors 2010, Lund 2010, s. 159.

¹¹ SOU 1925:43, s. 289.

¹² SOU 1925:43, s. 291.

¹³ Hafström, Gerhard 1965, s. 106.

¹⁴ Dipl. Succ. N:o 41 (hämtad fr. Hafström, Gerhard 1965, s. 106).

lagstiftaren. Som ett resultat användes de gamla landskapsslagarnas kyrkobalkar. Bland landskapslagarnas kyrkobalkar fanns det diverse slags begränsningar av testationsfriheten. Bland annat fanns det i Västgöotalagen det så kallade huvudlottssystemet, som innebar att arvlåtaren fick dela in sin kvarlåtenskap i lotter efter antalet arvingar och han själv inräknat.

Arvlåtaren fick enbart testamentera över sin egen huvudlott, och resterande var garanterad bröstarvingarna. Ett annat system fanns det i Svealagarna, det så kallade arvejordssystemet.¹⁵ Här bör det uppmärksammas att lagarna gjorde skillnad på så kallade avlingejord och arvejord. Avlingejord utgjorde jord och egendom som individen själv förvärvat, till skillnad från arvejord som individen hade erhållit genom arv. Arvejordssystemet tillät fri dispositionsrätt över avlingejorden, i motsats till arvejorden som skulle stanna inom släkten och övertas av nästa generation.¹⁶ Arvlåtaren kunde, med arvtagarnas samtycke testamentera bort sin arvejord i obestämd mängd. Om ett sådant samtycke skulle utebliva, så fick han enbart skänka bort en tiondel av arvejorden.¹⁷

Till en början tillämpades de olika landskapslagarna blandat, men det utvecklades en enighet om att Upplands kyrkobalk hade fått genomslag, och den förespråkade användningen av arvejordssystemet som då tog över på landsbygden.¹⁸

I MELL och MEST gjordes det skillnad i arvsrätten ur ett könsperspektiv och ur ett blodsbandsperspektiv. På landsbygden ärvde sönerna mer, medan döttrarna ärvde mindre. En sådan separation på grund av kön fanns inte i städerna, där de hade lika arvsrätt.¹⁹ Ur ett blodsbandsperspektiv gjordes det en skillnad på utomäktenskapliga och inomäktenskapliga barn.

Utomäktenskapliga barn kom att få en lägre laglott. Detta kan ses som ett resultat av kyrkans influenser, som starkt propagerade att äktenskapet var ett

¹⁵ Hafström, Gerhard 1965, s. 107.

¹⁶ Trolle Önnerfors, Elsa 2013, s. 173.

¹⁷ Hafström, Gerhard 1965, s. 107.

¹⁸ Hafström, Gerhard 1965, s. 108.

¹⁹ Trolle Önnerfors, Elsa 2013, s. 172.

heligt sakrament. Eventuella barn som tillkom utanför äktenskapet skulle straffas och ta del av moderns och faderns synd.²⁰

2.2 Testamentet tilltar i användning

Under 1600-talet hade avtalsfriheten sitt genombrott och ägandebegreppet kom att stå i fokus. De naturrättsliga influenserna om individens rätt till att fritt få disponera över sin egendom resulterade i att möjligheten att testamentera egendom blev av större relevans.²¹ Testamentet kom att användas i allt större utsträckning och eftersom testamentet infördes under en tid då slakten i regel fortfarande var beroende av jorden som sin enda försörjning, var testamentet tvungen att anpassa sig efter samhället.²² Därav fick laglotten en etablerad plats i svensk praxis från 1600-talet och framåt, trots att den saknades i lagtexten.²³ På grund av expanderingen ökade behovet av en närmare reglering på området. Detta resulterade i skapandet av 1686 års testamentsstadga. Där förtydligades det att rätten skulle ta hänsyn till att det fanns skillnader mellan stadslagen och landslagen rörande vad befolkningen hade befogenhet att testamentera över och skillnaderna bevarades.²⁴

Testamentsstadgan kom att ligga till grund för testamentsreglerna som återfanns i 1734 års lag. Skillnaden som förelåg mellan städerna och landsbygden kom alltså fortfarande att finnas kvar. Laglottssystemet fanns kvar i städerna, men kom med en revidering. Testatorn fick större möjligheter och frihet i och med att ändringarna innebar att han fick borttestamentera en sjättedel av sin egendom om det fanns bröstarvingar, och om han inte hade bröstarvingar alls fick han borttestamentera hälften. Dessvärre var 1734 års lag föråldrad redan vid sin införsel och arvsbestämmelserna kändes snart föråldrade och ansågs inte längre

²⁰ Inger, Göran 1997, s. 28f.

²¹ Trolle Önnerfors, Elsa 2010, s. 144ff.

²² Trolle Önnerfors, Elsa 2010, s. 99.

²³ Trolle Önnerfors, Elsa 2013, s. 175.

²⁴ Inger, Göran 1997, s. 94.

anpassade till samhället. Detta ledde till att skillnaden mellan landsbygden och städerna rörande testamentsfriheten i fråga om skillnaden mellan avlingejord och lösöre upphörde i en kunglig förordning 19/8 1762. Ändringarna innebar dessutom att om det skulle saknas bröstarvingar så skulle testatorn även i stadsrätten fritt disponera över egendomen, oberoende om det rörde lösöre eller avlingejord.²⁵

Under 1800-talet uppkom en stor förändring för arvsrätten. Genom den kungliga förordningen 21/12 1857 avskaffades arvejordssystemet. Det uppstod nu en möjlighet att kunna testamentera över fast egendom. I samma förordning infördes regeln om bröstarvingarnas laglott, som löd: ”Ej må någon genom teftamente bortgifwa eller annorledes förordna om mer än hälften af sin qwarlåtenfkap, der bröftarfvinge lefwer efter. Andra hälften falle bröftarfvinge till: den hälft kallas bröftarfvinges laglott.”²⁶ Bestämmelserna var ämnade att gälla både i städerna och på landsbygden och kan ses som den första egentliga författningen om begreppet laglott.²⁷

Lagen upphävdes visserligen genom 1928 års lag om arv, men principen bestod och ersattes av ”hälften av den arvslott, som enligt lag tillkommer bröstarvinge, vare hans laglott”. Bestämmelserna kom med i 1930 års lag om testamente och inarbetades slutligen in i ärvdabalken år 1958, som gäller än idag.²⁸

2.3 Efterlevande make sätts i fokus

Under 1900-talet kom den efterlevande makens ställning att allt mer hamna i centrum. Istället för att fokus låg på släkten, flyttades den till att gälla den närmaste familjen. Barnen hade genom historiens gång haft rätt att få ut sitt arv omedelbart efter den avlidens bortgång, vilket kunde leda till att den

²⁵ Hafström, Gerhard 1965, s. 112.

²⁶ 1857 års förordning no 60 s. 1, 1 § 1 st.

²⁷ Inger, Göran 1997, s. 209.

²⁸ Hafström, Gerhard 1965, s. 112.

efterlevande maken tvingades sälja sin bostad eller alternativt offra något annat för att se till att barnet fick ut sitt arv. Propositionen visar att lagstiftaren uppmärksammade att efterlevande make hade en sämre ekonomisk situation. Följden av problematiken ledde till att under reformen av äktenskapsbalken år 1987 infördes en rätt för efterlevande make att ärva kvarlåtenskap med fri föfoganderätt framför gemensamma barn, likt det som är gällande rätt idag.²⁹

²⁹ Prop. 1986/87:1 s. 81.

3 Laglotten i gällande rätt

I dagens samhälle finns det två alternativa tillvägagångssätt till hjälp att fördela kvarlåtenskap vid ett dödsfall. Det äldsta och tillika primära formen är genom arv, som i kort innebär att kvarlåtenskapen går till den avlidnes släktingar i olika led. Den andra formen är genom dikterandet av ett testamente, som i sin tur går hand i hand med den avlidnes (läs: testatorns) vilja och tycke. Dessa två varianter har två motpoler med motstående intressen. Å ena sidan finns barnens rätt att få del av de bortgångna föräldrarnas arv och å andra sidan arvlåtarens rättighet att fritt få förfoga över sin egendom i livet men likaså efter sin bortgång. Som redovisats ovan, har bröstarvingarna genom historiens gång haft det starkaste skyddet ur ett lagstiftningshänseende. Detta fenomen är något man kan se än idag i form av den så kallade laglotten.³⁰ Nedanstående del kommer redogöra för hur laglotten fungerar i gällande rätt.

3.1 Legala arvsordningen, med testamente som undantag

Om ett dödsfall inträffar skulle våra successionsregler aktualiseras. De stadgar att man ska följa den legala arvsordningen, som fastställer att man ska följa den så kallade parentelprincipen. Det innebär att de arvsberättigade delas in i olika arvsklasser, vars rätt till arv varierar beroende på ens tillhörighet. I den första arvsklassen finner man bröstarvingarna. De utgörs av de nedkommande leden, vilket i regel är den avlidnes barn, barnbarn etcetera. Bröstarvingarna utgör därmed de närmaste arvingarna och har rätt till sin arvslott vid arvlåtarens död.³¹

³⁰ Brattström & Singer 2011, s. 16.

³¹ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 2 kap. 1 §. Hämtad 10 maj 2014.

Det finns en möjlighet för arvlåtaren att påverka utgången av ens arv genom att utöva sin testationsfrihet. Arvslåtaren kan inskränka arvslotten i form av att arvlåtaren väljer diktera ett testamente som sätter arvsordningen ur spel och därmed begränsar arvet för sina efterlevanden. Upprättandet av ett testamente kan därmed ses som en utveckling av den privata äganderätten.³²

Det bör uppmärksammas att det finns begränsningar i testationsfriheten, och begränsningen tar sin gestaltning av den så kallade laglotten, som man återfinner i 7 kap. 1 § ÄB. Begränsningen drabbar den första arvsklassen, som man ovan kan se berör descendenter. En bröstarvinge är berättigad till hälften av arvslotten och har rätt till sin individuella del.³³ Den del som inte utgör laglotten kallas för den disponibla kvoten och kan fritt disponeras över via användandet av testamente.

I det fall att arvlåtaren har valt att testamentera kvarlåtenskap som går utöver den disponibla kvoten, finns det ett krav på bröstarvingen att jämka.³⁴ Jämkningsen måste ske inom 6 månader från det att delgivningen av testamentet har skett. Förfarandet kan ske på två skilda sätt. Antingen kan bröstarvingen föra talan mot testamentstagaren eller alternativt framföra sitt anspråk direkt till testamentstagaren. Förfarandet är tillräckligt för att få ut sin rätt till laglotten och man genomför med andra ord ingen prövning av situationen. Skulle ett underlåtande att jämka ske kommer bröstarvingen förlora sin rätt till laglotten.³⁵ Det är endast bröstarvingen som individ som har rätten till jämkning, vilket innebär att rätten att jämka ut sin laglott inte kan överföras eller utnyttjas av borgenärer.³⁶ Det bör uppmärksammas att om testatorn har testamenterat egendom till efterlevande make som går över laglotsreglerna, måste gemensamma barn avvakta med att få ut sin laglott. Skulle däremot det föreligga ett testamentsförfarande till någon utomstående

³² Brattström & Singer 2011, s. 88.

³³ 2 kap. 1 § 2 st Ärvdabalken.

³⁴ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 7 kap. 3 § 1 st. Hämtad 10 maj 2014.

³⁵ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 7 kap. 3 § 3 st. Hämtad 10 maj 2014.

³⁶ 7 kap. 7 § Ärvdabalken.

har bröstarvingen rätt till att genast få ut sin laglott. Denna bestämmelse existerar eftersom testatorn i sådana fall har valt att åsidosätta efterlevande makes arvsrätt och därmed bör laglotten gå ut automatiskt.³⁷

Rätten till laglott innefattar inte en rätt att själv bestämma över vad eller vilken egendom som kan tänkas innefattas i laglotten. Gällande rätt låter arvtagaren erhålla en summa som uppgår till halva laglotten, oberoende på hur den utfaller. Om detta är uppfyllt anses laglotten vara respekterad och beaktad. Det föreligger ett krav på att egendomen som ingår i laglotten ska övergå med fri förfoganderätt. Egendomen ska med andra ord inte vara förbehållen några villkor eller dylikt.³⁸

Det kan uppkomma en situation då arvlåtaren redan innan sin död har givit gåvor eller annat dylikt som har gynnat en individ, som i sin tur har rätt till laglott. Detta ska rättsligt utgöra ett förskott på sitt arv och ska därmed avräknas på laglotten enligt 7 kap. 2 § ÄB. Detsamma gäller den situationen då bröstarvingen erhåller egendom eller dylikt genom ett testamentsförordnande, som i sin tur faller inom laglottens summa. Detta förfarande existerar på grund av att lagstiftaren ämnar främja ett av syftena bakom laglotten, vilket är att det ska vara jämlikt mellan bröstarvingarna.³⁹

3.2 Efterlevande makes rätt vid gemensamma barn

Skulle det i det specifika fallet finnas gemensamma barn mellan den bortlidne och den efterlevande maken, har efterlevande make företräde till arvet. Bröstarvingen kan därmed inte omedelbart utkräva sitt arv. Han eller hon får avvakta med att erhålla sitt arv tills efterlevande maken har avlidit. Eftersom bröstarvingen kommer att få ut sitt arv vid någon viss tidpunkt,

³⁷ Agell, Anders 1990, s. 30.

³⁸ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 7 kap. 5 §. Hämtad 12 maj 2014.

³⁹ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 7 kap. 2 §. Hämtad 12 maj 2014.

ska detta inte anses utgöra en begränsning av laglotten. Bröstarvingen ska jämka, men istället för att få ut sitt arv erhåller bröstarvingen en rätt till så kallat efterarv. Efterlevande make får inte full äganderätt, utan erhåller istället en fri förfoganderätt över egendomen.⁴⁰

Är bröstarvingen istället ett särkullbarn, föreligger inte samma skyldigheter som ovan. Särkullbarnen kan i sin tur få ut sin laglott direkt. Särkullbarnet har däremot en möjlighet att vänta med sitt arv, och därmed likt de gemensamma barnen få en rätt till efterarv.⁴¹

⁴⁰ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 7 kap. 3 § 2 st. Hämtad 12 maj 2014.

⁴¹ Se Walin & Lind, Ärvdabalken (1 februari, 2014, Zeteo), kommentaren till 7 kap. 3 § 2 st. Hämtad 12 maj 2014.

4 Mot ett avskaffande eller bibehållande

Den senaste tiden har laglotten omdebatterats ett antal gånger bland annat i media och i riksdagen. Ett flertal motioner har uppmärksammat debatten och argumenterar för att man borde se över arvsrätten och specifikt på laglottens område. För att belysa den pågående debatten kommer följande kapitel redogöra för ett antal olika ståndpunkter och problemområden.

4.1 För ett avskaffande

Det finns ett flertal motioner som uppmärksammar problematiken, och proklamerar att man bör utreda ÄB och framförallt laglotten. Anders Ahlgren (C) och Johan Linander (C) har i sin motion framfört att de anser att ÄB är föråldrad och att den inte längre är anpassad till samhällskonstruktionen som vi har idag. De påpekar bland annat att den efterlevande maken sätts i en svår sits rent ekonomiskt, trots sin lagliga rätt till fyra prisbasbelopp⁴². Den efterlevande maken riskerar förlora den gemensamma bostaden på grund av att ett hypotetiskt särskullsbarn ska få ut sin laglott. De framför att man bör modernisera ÄB så att arvslåtaren i någon mån skulle kunna skydda de efterlevande efter eget tycke.⁴³

Ahlgren och Linander har samma utgångspunkt som Familjelagssakkunniga i deras förslag inför reformen av den senaste ÄktB. Familjelagssakkunniga framförde en diskussion om laglottens aktualitet och propagerade att laglotten borde avskaffas, främst av ändamålet att stärka den efterlevande makens ställning. Till stöd för sin sak argumenterade de för att bröstarvingarna inte längre var beroende av föräldrarnas arv för sin

⁴² Ett prisbasbelopp ligger på 44 400 kr för inkomståret 2014.

⁴³ Motion 2013/14:C281.

försörjning, då barnen i och med den ökade medellivslängden lyckades skapa sin egen försörjning. De framhöll att det är sällan som det upprättas testamente till fördel för någon utomstående, och att det därav talar för att eventuell egendom trots allt kommer att bevaras inom familjen.

Efterlevande make riskerar att stå inför en splittring av sitt hem, då fyra prisbasbelopp inte täcker marknadens bostadskostnader.

Familjelagssakkunniga observerade att det starkaste argumentet för laglotten i dagens samhälle är att laglotten ämnar skapa en rättvisa mellan syskonen. Familjelagssakkunniga bemötte detta påstående med att gällande rätt egentligen inte i realiteten lyckas uppnå detta. Arvlåtaren kan, om han vill, se till att en bröstarvinge får ut tre fjärdedelar av ett arv om testatorn väljer att testamentera sin disponibla kvot till en enstaka bröstarvinge. Det förfarandet talar för att rättvisa inte lyckas upprätthållas enbart genom användandet av en laglott.⁴⁴

Redan för tio år sedan var problematiken om laglottens aktualitet omnämnd i motioner, som exempelvis kan urskiljas i Stig Rindborgs (M) och Elizabeth Nyströms (M) motion från år 2000/2001. Motionen framförde två förslag, varav ena var att avskaffa laglotten. De framhäver, likt man gör idag, att laglottens bestämmelser kommer från annan tids samhälle. De tryckte på att det inte längre är familjen som fungerar som individens skyddsnet. Likt Familjelagssakkunniga, framhävde de att människor lever längre idag och barnen hinner i regel växa upp och skaffa egna försörjningsmöjligheter. Staten ska inte lägga sig i hur individen väljer att disponera över sin egendom efter sin bortgång.⁴⁵

En annan vändning på laglotsfrågan framfördes av Anders W Jonsson (C), vars motions andemening liknar de ståndpunkter som uppkom under 1600-talet, nämligen att fokus ska läggas på individens rätt att fritt förfoga över

⁴⁴ SOU 1981:85, s. 207ff.

⁴⁵ Motion 2000/01:L409.

sin egendom. Jonsson propagerar för att man ska avskaffa laglotten till förmån för individens rätt att fatta egna beslut.⁴⁶

Boriana Åberg (M) har lagt fram ett flertal motioner rörande avskaffandet av laglotten, varav den senaste kommer från 2013/14. Ett intressant perspektiv är att hon tar upp 2 kap. 18 § RF, som stadgar att vår egendom är tryggad genom att ingen kan avstå från den till annat än till allmänna ändamål. Åberg argumenterar för att laglotsbestämmelserna är ålderdomliga och rent av strider mot egendomsrätten.⁴⁷

Även i media har problemet uppmärksammats i ett flertal artiklar. Det är tydligt att det är två sidor av debatten. Svante Thorsell, som är advokat till yrket, har skrivit en artikel på DN.se om laglotten. Han framför kritik mot laglotten och menar att individer har en grundrättighet att disponera över sin egen egendom. Han framhäver att arvet är menat att vara en gåva och därmed inte fungerar som en allmän rättighet. Bland annat så har blodsbandet inte lika betydelse idag, utan det är de sociala banden i alla dess former som borde stå i fokus. Familjekonstellationen kan variera, även utan att människor är genetiskt sammanbunden. Thorsell kritiserar att barn som betar sig illa ändå har rätt att få ut sin lott. Thorsells slutsats är att lagstiftaren bör avskaffa tvångsarvet, som han kallar det.⁴⁸

Skribenter i Svensk Juristtidning har uppmärksammat problemet. Bland annat framförs argumentet för att sambos idag står helt utan något rättsskydd. Efterlevande make har visserligen ett litet skydd i och med rätten till fyra prisbasbelopp, men en sambo har ingen sådan rätt. Dagens samhälle består i stora delar av samboförhållande och det är inget ovanligt att det finns barn antingen från ett tidigare förhållande eller som uppkommer i förhållandet. Istället för att helt avskaffa laglotten, vill skribenten Viola Boström och Ulf Israelsson ändra laglottens verkningar. Istället för att

⁴⁶ Motion 2010/11:C207.

⁴⁷ Motion 2013/14:C294.

⁴⁸ Thorsell, Svante 2012.

kunna få ut sitt arv direkt, ska man få ut det efter att den andre föräldern har avlidit.⁴⁹

4.2 Mot ett avskaffande

Anledningen till att Familjelagssakkunnigas förslag blev avslaget beror på att regeringen ansåg att laglotten inte spelat ut sin roll ur ett lagstiftningshänseende. Regeringen, med Sten Wickbom som föredragande, bemöter förslaget med att först utröna de två syften som står bakom laglotsregleringen. Det första syftet består i att kvarlåtenskapen ska bevaras för de närmaste släktingarna. Det andra syftet är att det ska skapas en slags rättsvisa mellan bröstarvingarna sinsemellan. Regeringen medger att det första syftet har blivit utspelat, i och med att bröstarvingarna de facto inte längre är beroende av arvet efter sina föräldrar för sin försörjning. Däremot har det andra syftet fortfarande en relevans. Om lagstiftaren skulle avskaffa laglotten, skulle det kunna slå ut på ett barn som inte är den andra makens barn negativt. Det kan tillika påverka barn som kommer från en familjekonstellation där föräldrarna enbart är sambos. Regeringen anser att efterlevande makes ställning borde stärkas, men inte genom ett avskaffande av laglotten. De anser därav att ett avskaffande inte ska ske.⁵⁰

De framförda motionerna har avslagits av riksdagen och därmed inte fått genomslag. I sin motivering har lagutskottet framfört att de står fast vid utredningen som gjordes vid riksdagsbehandlingen av propositionen 1986/87:1 Äktenskapsbalk m.m i förhållande till Åbergs motion. Lagutskottet medger att barn inte är beroende av sitt arv för sin försörjning, men att laglotslagstiftningen fortfarande har sin betydelse. Utskottet propagerar att laglotten fortfarande har en stor betydelse för särkullbarnen. Vid ett borttagande av bestämmelserna skulle särkullbarnen riskera särbehandlas till förmån för eventuella gemensamma barn med efterlevande make. Utskottet framhäver, likt argument som har uppkommit i äldre rätt,

⁴⁹ Boström & Israelsson 2004, s. 644.

⁵⁰ Prop 1986/87 s. 78f.

att laglotten är djupt förankrad i det svenska medvetandet och utgör en grundpelare i arvsrätten.⁵¹

Lagutskottet bemöter även Ahlgrens och Linanders motion om efterlevande makes arvsrätt genom att avslå motionen på grund av att de anser att de framförda skälen inte utgör tillräckligt underlag för att se över reglerna. Lagutskottet grundar detta på en utredning från 1996, som visade att de senaste ändringarna som är aktuella i gällande rätt de facto överensstämmer med den gällande samhällsuppfattningen och utgör därav inte ett problem.⁵²

Som redan redogjorts för har problemet uppmärksamrats i media. Till svar på Svante Thorsells artikel om ett avskaffande har Ulf Bergquist och Erica Striby, som båda är advokater, skrivit en artikel som motsätter sig ett avskaffande. De argumenterar för att ett avskaffande skulle leda till ökade arvstvister, ämnade att försöka ogiltigförklara eventuella testamenten. De anser dessutom att arvet kan fungera som en kompensation vid de fall där föräldern är frånvarande under barnets levnadstid. De anser att det inte är föräldern som är ett offer, utan istället ska hänsyn tas till det negligerade barnet. De hänvisar till sin egen erfarenhet som arvsrättsadvokater när de skriver att argumentet om att efterlevande make tvingas flytta ifrån den gemensamma bostaden, egentligen inte existerar i praktiken. Det är vanligast att den efterlevande parten tar lån för att behålla bostaden. Ett avskaffande skulle öppna en möjlighet för föräldern att särbehandla sårkullbarn genom att göra dem arvslösa.⁵³

⁵¹ Civilutskottets betänkande 2013/14:CU19 s. 55f.

⁵² Civilutskottets betänkande 2013/14:CU19 s. 57f.

⁵³ Bergquist & Striby 2012.

5 Analys

När laglotten började tillämpas i Sverige var samhället ett jordbrukssamhälle med jorden som den viktigaste familjeägodelen. Till skillnad från idag var samhället beroende av jorden som sin enda försörjning. Därav var det av största vikt att jorden bibehölls inom familjen, för annars förlorade familjen sin ekonomiska och sociala status. Under medeltiden var laglottens primära syfte att förhindra att jorden splittrades när testamentet kom till den svenska successionsrätten. Kyrkan förde med sig testamentet från den kanoniska rätten, som inspirerades av den romerska rätten. Den romerska rätten i sin tur propagerade den fria äganderätten och rätten att själv få disponera över sin egendom. Emellertid var Sverige väldigt beskyddande över arvtagarna och införde begränsningar i form av exempelvis laglotten. Däremot återkom de romerska tankarna om fri äganderätt under 1600-talet och testamentsförfarandet tilltog i användning. Dock var Sverige till stora delar fortfarande beroende av jorden och laglotten hade ännu samma användningsområde. Enda skillnaden var att det istället krävdes en närmare reglering på området. Laglotten hade inte en nedskreven författning, utan tillämpades genom praxis. Det var inte förrän år 1857, vid avskaffandet av arvejordssystemet, som laglotten fick sin egentliga författning. Trots att laglotten inte haft en författning under all dess historia, räknas den trots allt som en av grundpelarna och som ett fundament i svensk successionsrätt.

Arvsrätten har generellt sett haft en långsam utveckling, men under 1900-talet ersattes fokus från de närmsta arvingarna till den efterlevande maken. Anledning till detta beror på att samhället hade förändrats. Efterlevande maken erhöll fler rättigheter till arv vid reformen av ÄB år 1987. Laglotten har därmed funnits i vår successionsrätt i över 150 år och är i stora drag oförändrad. Nu har det börjat uppträda reaktioner mot lagstiftningen. De finns de som fortfarande vill skydda bröstarvingarna och de finns de som anser att lagen är föråldrad och att lagstiftningen behöver ett annat

skyddsvärde. Motreaktionerna har tagit formen av artiklar, motioner och tillika doktrin. En intressant iakttagelse är att ståndpunkterna är till synes partioberoende, vilket tyder på att laglottslagstiftningen är en mer emotionell och subjektiv fråga och inte politiskt färgrelaterad.

Laglotten kan sägas ha två bakomligganden syften med sin lagstiftning. Det första syftet är att skydda bröstarvingarna och bevara arvet inom familjen. Detta syfte får anses vara överspelat. Det var angeläget i äldre tid, då bröstarvingarna i regel var yngre och helt beroende av jorden för sitt underhåll. Detta syfte verkar till synes inte längre vara anledningen till ett upprätthållande av lagen, och det ser ut som att det är vedertaget accepterat att det är utspelat. Det andra syftet är att det ska föreligga en viss mått av rättvisa mellan bröstarvingarna och det syftet må sägas utgöra den primära anledningen till att laglotten existerar till denna dag. Därav utgör laglottens starkaste och möjligtvis enda rationella argument för ett bibehållande av lagstiftningen av att särkullbarnens ställning kan rubbas. Grundat i hur diverse motståndare till ett avskaffande väljer att argumentera är det svårast att bortse från problematiken att ett eventuellt avskaffande skulle öppna upp en möjlighet för arvlåtaren att särbehandla ett särkullbarn. Som sagt, så utgör rättvisa mellan bröstarvingarna ett utav syften med laglotten. Frågan är om detta syfte är tillräckligt starkt för att motivera ett bibehållande av en lagstiftning som de facto är föråldrad. Istället för ett avskaffande bör man möjligtvis revidera lagstiftningen i syfte att anpassa lagstiftningen efter rådande förhållandet. Det är tydligt att dagens samhälle har en annan prioritetshierarki än man hade under medeltiden. Idag har vi ett samhälle där samboförhållandet är något som är vanligt förekommande och skilsmässa är socialt accepterat. Nybildade familjer med styvbarn är inget ovanligt och nya sociala band skapas, som är oberoende av blodsband. Styvbarn har exempelvis ingen rätt att få ut något arv, oavsett hur den sociala relationen har sett ut. Då kan det ifrågasättas hur det ser ut med rättvisan i de syskonrelationerna. Argumentet om särkullsbarn ska inte förbises, men det ska heller inte köra över de argument som framförs för ett avskaffande.

Utöver att det har skapats nya samhörighetsformer har vi idag en stark tro på avtalsfrihet och den fria äganderätten. De naturrättsliga influenserna existerar i vårt samhälle i realiteten och inte bara som ett mål. Äganderätten har till och med ett grundlagsskydd i form av egendomsrätten i 2 kap. 18 § RF, som Borian Åberg använder sig av i sin argumentation. Därför är det inte egendomligt att vi vill ha större möjligheter att förfoga över vår egendom, även rörande vad som händer med den efter vår död. Att bli avtvingad egendom mot ens vilja är onaturligt i dagens nutid och är något som lagstiftaren inte ska bestämma över. Laglotten utgör ett stort hinder för denna möjlighet. Det gör att laglottsbestämmelserna inte samstämmer med de intressen som samhället värderar idag.

Eftersom vi har en ny syn på de sociala banden, har samhället bytt fokus från efterlevande släktingar till efterlevande make. Det är inte längre barnen som är beroende av arvet, utan det är efterlevande make i form av beroendet av den gemensamma bostaden. Trots skyddet som efterlevande make har vid gemensamma barn, så riskerar efterlevande make att ett särkullbarn spelar ut den efterlevande maken rent ekonomiskt. Trots att detta möjligtvis inte sker i praktiken, som Ulf Bergquist och Erica Striby hävdar i sin artikel, så finns trots allt problematiken på tapeten och det känns orimligt att problemet är taget ur luften.

Samtidigt som det är intressant att laglottens aktualitet är omdiskuterat, kan vi inte glömma att arvsrätten har varit i stora drag oföränderlig sedan medeltiden. Det är djupt förankrat och är något som utgör ett historiskt arv från vår svenska historia. Det argumentet har en viss grad av nostalgiskt och emotionellt värde, men kan inte utgöra ett hinder för att lagstiftaren ändrar en lagstiftning. Om lagstiftningen inte är i konvergens med samhällets utveckling bör den revideras, avskaffas eller helt falla ur den praktiska tillämpningen. Bara för att något är djupt förankrat i vårt samhälle betyder det inte att lagstiftningen automatiskt fungerar till fullo.

6 Slutsats

Trots att laglotten har en djupt rotad ställning i arvsrätten och en historisk bakgrund som inte ska förgås, har den en föråldrad prägel. Samhället är i konstant förändring och lagstiftningen ska antingen anpassa sig, revideras eller avskaffas till följd av detta. Laglotten i sig har förlorat ett av sina primära syften med att existera, då arvet inte längre är något man är beroende av för sin försörjning. Den enda existerande anledningen för ett bibehållande är för att se till att särkullbarn inte förlorar sin rätt till arv på grund av en särbehandling. Detta bör tillgodoses på något annat sätt. Laglotten har tyvärr för begränsande påverkan. Den omöjliggör att individen själv får disponera över sin egendom efter sin död samt sätter efterlevande make i en svår ekonomisk position. Frågan är egentligen vilket skyddsvärde man ska ta hänsyn till? Människans fria vilja eller att ett barn riskerar särbehandlas? Jag säger att vår tid talar för att människans fria vilja ska behandlas med respekt och prioritet – och därmed förtjänar ett skyddsvärde och laglotten ska inte utgöra ett hinder för detta.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Förordningar:

1857 års förordning *angående hwad i testamente gifwas må; få od om gåfwa af faft egendom* (cit. 1857 års förordning)

Statens offentliga utredningar:

SOU 1925:43 *lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken II. Förslag till lag om arv m.m.* (cit. SOU 1925:43)

SOU 1981:85 *Äktenskapsbalk* (cit. SOU 1981:85)

Propositioner:

Prop. 1986/87:1 *om äktenskapsbalk m.m.* (cit. Prop. 1986/87:1)

Motioner:

Motion 2000/01:L409 *Laglott* – Stig Rindborg och Elizabeth Nyström (cit. Motion 2000/01:L409)

Motion 2010/11:C207 *Avskaffande av laglotten* – Anders W Jonsson (cit. Motion 2010/11:C207)

Motion 2013/14:C294 *Avskaffande av laglotten* – Boriana Åberg (cit. Motion 2013/14:C294)

Motion 2013/14:C281 *Förstärkta skyddsregler för efterlevande partner vid dödsfall* – Anders Ahlgren och Johan Linander (cit. Motion 2013/14:C281)

Betänkanden:

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU19 *Familjerätt* (cit. Civilutskottets betänkande 2013/14:CU19)

Litteratur

Brattström, Margareta & Singer, Anna: *Rätt arv – fördelning av kvarlåtenskap*, 3:e upplagan, Uppsala 2011 (cit. Brattström & Singer 2011)

Hafström, Gerhard: *Den svenska familjerättens historia*, 2:a upplagan, Lund 1965 (cit. Hafström, Gerhard 1966)

Inger, Göran: *Svensk rättshistoria*, 4:e upplagan, Malmö 1997 (cit. Inger, Göran 1997)

Kulin-Olsson, Karin: *Juridikens fundament med grundläggande juridisk metodlära*, 6:e upplagan, Stockholm 2011 (cit. Kulin-Olsson, Karin 2011)

Peczenik, Aleksander: *Juridikens teori och metod*, 1:a upplagan, Göteborg 1995 (cit. Peczenik, Aleksander 1995)

Trolle Önnerfors, Elsa: *Justitia Et Prudentia; Rättsbildning genom rättstillämpning – Svea Hovrätt och testamentsmålen 1640-1690*, Lund 2010 (cit. Trolle Önnerfors, Elsa 2010)

Trolle Önnerfors, Elsa: ”*Jorden, släkten och rätten: om den roll de jordägande gruppernas intressen har spelat för utvecklingen av den svenska arvsrätten*”, I: *Samfunnsutveckling og arverettslige utfordringer*, red. Thomas Eeg, Cappelen Damm AS, 2013 (cit. Trolle Önnerfors, Elsa 2013)

Övrigt material

Tidskrifter:

Agell, Anders: *Den nya arvsrätten och metoderna för dess tolkning*, SvJT 1990 (cit. Agell, Anders 1990)

Boström, Viola & Israelsson, Ulf: *Är arvsrätten föråldrad*, SvJT 2004 (cit. Boström & Israelsson 2004)

Peczenik, Aleksander: *Juridikens allmänna läror*, SvJT 2005 (cit. Peczenik, Aleksander 2005)

Elektroniska källor:

Bergquist, Ulf & Striby, Erica: *Laglotten skyddar särkullbarnen och bör inte avskaffas*, DN 2012-01-17 (cit. Bergquist & Striby 2012)

Thorsell, Svante: *Dags att Sverige avskaffar bröstarvingars rätt till arv*, DN 2012-01-13 (cit. Thorsell, Svante 2012)

Walín, Gösta & Lind, Göran: *kommentarer till Ärvdabalken Del I (1-17 kap.) Arv och testamente*, 2014-02-01 Zeteo